

ÚŘAD PODKOMOŘÍHO V DOBĚ POBĚLOHORSKÉ

Zdroj: Marek Ďurčanský: Úřední knihy vedené v rámci podkomorského úřadu jako pramen k výzkumu šlechtických dvorů v období třicetileté války
SAP (sborník archivních prací) 52, 2002, s. 243-256

Nejvyšší zemský podkomoří je obvykle uváděn jen jako podkomoří (latinsky- subcamerarius) byl v dvanáctičlenném kolegiu- devátým nejvyšším zemským stavovským úředníkem v Čechách. Na Moravě patřil mezi sedm nejvyšších zemských úředníků.

Podkomoří vedl agendu správy královských měst a po roce 1620 měl za úkol obnovit městské rady, díky čemuž cestoval po královských městech. Dále měl na starosti i kláštery založené členy panovnického rodu. Vybíral peníze z komorního zboží a vyhlašoval příkazy a žádosti panovníka.

Nejstarší zmínka o úřadu podkomořího je z roku 1185 a název úřadu pochází z latinského „sub camera regis“ což znamená- pod panovníkovou komorou. Krátce v pobělohorském období byl podkomoří jmenován do funkce „na doživotí“, ale po roce 1627 byl jmenován pouze na 5 let. Svou přísahu skládal v tomto období králi a jeho dědicům (dříve králi a stavům).

První pobělohorský podkomoří byl **Kryštof Vratislav z Mitrovic**, který svou funkci vykonával pouze od května 1623 do února 1624, kdy byl jmenován nejvyšším písařem.

Funkci vykonávali šlechtici a s každým je spojen rukopis nebo úřední kniha, kterou vedli. Nejznámější jsou první tři knihy.

První z úředních knih, která se zároveň svým charakterem liší od následujících dvou je -> Protokoly obnovování městských rad v českých královských městech z let 1624-1636. Tyto protokoly jsou spojeny především se jménem v pořadí druhým pobělohorským podkomořím- **Přibíkem Jeniškem z Újezda na Březnici**, který byl ve funkci v letech 1624-1640. Byl pak totiž povýšen do funkce nejvyššího písaře. Obsahem těchto protokolů jsou zápisy o jedenácti (respektive o necelých dvanácti) sériích obnovování městských rad v královských městech. Každý zápis obsahuje i údaj o tom, kdo radu obnovil- zda podkomoří nebo hofrychtěř (-> vysoký úředník, soudce), případně oba. Dále jsou uvedena jména dvanácti konšelů s primátorem, členů sboru obecních starších, volenců, většinou i městského rychtáře. Zápisy po stranách doprovázejí doplňující poznámky o napomenutích a pokutách uložených ze strany podkomořího městským radám, o netypických personálních změnách.... Rukopis nemá číslování listů ani stran, ale i tak se v něm lze snadno orientovat, protože je veden přísně chronologicky. Jenišek si vedl itinerář (cestovní deník) dle kterého můžeme sledovat jeho pohyb po královských městech.

První zachycená série obnovování rad proběhla mezi 3. prosincem 1624 a 18. červencem 1625. Ve srovnání se všemi ostatními je výjimkou, protože se podkomoří ve společnosti hofrychtěře účastnil všech ceremoniálů osobně, zatímco v následujících letech přenechával větší část této činnosti pouze hofrychtěři. Nejčastěji obnovovali rady v obou pražských městech (Staré a Nové město pražské) dále na severozápadě země a především na jihozápadě - hlavně v Klatovech, Sušici a Domažlicích.

Díky protokolům víme zhruba výši důchodu podkomořího, který pobíral při obnovách rad. Výše poplatku se pohybovala v rozmezí od 8 do 72 kop míšeňských. Kromě toho dostával z 15ti měst každoročně také tzv. „lotovní“. To platilo ovšem pouze rámcově, při obecně velmi špatné hospodářské situaci pobělohorských měst byly důchody často zadržovány a podkomořím vymáhány i zpětně za několik let.

Po Přibíkovi Jeniškovi nastoupil v roce 1640 na funkci podkomořího **Jan Jindřich Chanovský z Dlouhé Vsi**, který zastával svou funkci do smrti v roce 1647. Z jeho působnosti je spjata -> Druhá úřední kniha-regist listů z let 1640-1645. Tato kniha obsahuje opisy korespondence především s českými královskými městy, jednotlivými představiteli jejich správy a významnými měšťany nebo osobami urozeného původu a to vše v záležitostech dotýkajících se královských měst. Chanovský jako podkomoří často necestoval a většinou úřadoval ze svého domu na Novém Městě pražském. Důvodem mohl být i jeho zhoršující se zdravotní stav. V roce 1645 byly obnovy rad prováděny prostřednictvím volenců vyslaných z měst k podkomořimu do Prahy. Podkomoří vymáhal od měst, ale i od židovských obcí - tzv. „deputáty“ (odměny v naturáliích) a to i

zpětně. Od Nymburské a Rokycanské židovské obce vymáhal další plat spojený s úřadem podkomořího- tzv. „ostružné“.

Po Chanovském nastoupil v roce 1647 na funkci podkomořího [Oldřich Sezima Karel Skuhrovský ze Skuhrova](#).

Začal vést nový svazek -> Register listů 1647-1648, které vedl pečlivě. Stejně jako jeho předchůdce, tak i Skuhrovský úřadoval (až na malé výjimky) ze svého sídla v Praze a k obnovování rad využíval volence, což zdůvodnil pohybem vojsk po zemi. Také vybíral deputáty, ale byl o něco razantnější, což dokazují jeho listy plné sarkasmů místy přecházející až v hrozby. Ostružné vybíral třeba i v podobě dřeva, slámy, sena.....

Všechny tři zmíněné rukopisy z fondu podkomořského úřadu poskytují také údaje především ke dvěma problémům a to - mobility osoby podkomořího a jeho příjmům, respektive požitkům spojeným s úřadem.